

Datum
2020-05-06

m.remissvar@regeringskansliet.se

kopia till:
emma.wikstad@regeringskansliet.se

Remiss av SOU 2019:45 Framtidens kemikaliekontroll - Hantering av kombinationseffekter och gruppvis hantering av ämnen

Diarienummer M2020/00226/Ke

Svenskt Vatten arbetar för rent dricksvatten, friska sjöar och hav.

Sammanfattning

Svenskt Vatten välkomnar utredningens genomgång och analys och vi stödjer utredningens alla förslag till förbättringar i avsnitten 7.1 till 7.11.

EU:s kemikalielagstiftning måste bli effektivare än den är om tätorternas skadliga utsläpp via reningsverken ska kunna begränsas och dricksvattentäcker ska få ett effektivt skydd. EU:s regler om kemiska ämnen bör ges högst prioritet eftersom kemiska ämnen inte känner några nationsgränser. Vi vill särskilt lyfta fram förslagen i avsnitten 7.1, 7.4 och 7.7 – 7.10.

Bakgrund

Den remitterat utredningen har haft i uppdrag att kartlägga relevanta EU-rättsakter för gruppvis hantering av ämnen. Den skulle sammanställa det vetenskapliga kunskapsläget föreslå strategier för framtida gruppvis reglering med hänsyn till kombinationseffekter och minska riskerna. Hur kemiska ämnens påverkan på miljön ska regleras gruppvis har betydelse för hur tätorternas utsläpp via reningsverken påverkar miljön.

Synpunkter på förslagen

Svenskt Vatten anser att utredningens samtliga förslag är bra och välmotiverade. Reningsverken får från hushållen ta emot en överskådlig mix av kemiska ämnen som de inte är byggda för att rena innan mixen släpps ut i vattenmiljön

Vi anser att det är främst EU:s lagstiftning som bör ses över och skärpas. Denna bör fokusera mer på blandningar och grupper av kemiska ämnen. Idag reglerar den utslutande enskilda ämnen, ett i taget, trots att det finns 10 000-tals sådana. Nya ämnen sätts ständigt på marknaden eftersom det saknas krav på förhandsgodkännande. Ingen har kontroll över ämnenas samlade effekter på miljön människor hälsa.

Marknaden för varor och kemikalier förgiftar och förstör på så vis de kretslopp som EU framöver försöker sluta genom en mycket angelägen och viktig framtidspolitik för cirkulär ekonomi. Så kan det inte få fortsätta.

Ramdirektivet ställer krav på medlemsländerna att skydda dricksvattentäkter så att kvalitetskraven för grund- och ytvatten följs samt så att dricksvattenreningen inte ska behöva öka utan helst kunna minska. Ska det vara möjligt måste EU effektivare än idag reglera sådana kemiska ämnen som medlemsstaterna själva är förbjudna att reglera.

Utsläppen av tätortens kemikaliemix till vattenmiljön kan påverka de biologiska kvalitetsfaktorerna för bedömning av ekologisk status. Men hur en mix signifikant påverkar eller vilka delar av den som påverkar de biologiska kvalitetsfaktorerna för god ekologisk status är i stort sett omöjligt att utreda för utövare av ett reningsverks verksamhet. Ändå kan detta få betydelse när tillstånd söks för reningsverkens utsläpp av avloppsvatten trots att Ramdirektivets bestämmelser och undantag och avvikelser inte alltid går att tillämpa.

Avsnitt 7.1 Krav på riskbedömning av blandningar i all kemikalielagstiftning

Listorna över ämnen som regleras blir allt längre i EU-regelverken som innehåller krav om kemiska ämnen. Det finns sällan krav på att bedöma och hantera riskerna med blandningar av ämnen trots att hushållens konsumentprodukter vanligtvis består av blandningar.

Svenskt Vatten anser att kravet på riskbedömning inledningsvis bör koncentreras på persistenta och mycket persistenta ämnen samt att kravet också bör omfatta läkemedel.

Avsnitt 7.4 Samla information om användning och utsläpp av kemikalier i en central databas

Det är angeläget att databasens utsläpp av kemikalier innefattar farliga kemiska ämnen i varor eller varugrupper som innehåller eller har stor risk för att avge sådana, särskilt till vattenmiljön. Ett exempel på detta är PFAS som kan finnas i t.ex. brandskum samt i konsumtionsprodukter som t.ex. livsmedelsförpackningar, spolglans, bakplåtspapper och kläder. Andra farliga kemiska ämnen som t.ex. flamskyddsmedel finns i elektriska produkter. Listan kan göras lång. Ämnena kan också vara farliga för människors hälsa.

Punktutsläpp är inte alltid den förhärskande källan, särskilt inte för tätorternas utsläpp av kemikalier som hushållens påtagligt bidrar till via avloppen på grund av varorna de köper och använder.

Svenskt Vatten anser att kravet på riskbedömning inledningsvis bör koncentreras på persistenta och mycket persistenta ämnen samt att kravet också bör omfatta läkemedel.

Avsnitt 7.7 Inför substitutionsprincipen i all relevant lagstiftning

Förslaget är bra. Substitutionskrav bör införas också i EU-direktiven om offentlig upphandling så att den blandning eller det ämne som är bättre för miljön ska ges företräde.

Svenskt Vatten påtalar att substitution av läkemedel som kan vara farliga för miljön behöver ges större uppmärksamhet. Om det finns två likvärdiga läkemedel för en förskrivare eller patient att välja mellan ska det av dessa två godkännas som är bäst för miljön.

Avsnitten 7.8 – 7.10 om gruppvis hantering samt och om flaggning av farliga ämnen i EU:s Reachförordning samt införande av effektbaserade metoder i EU:s Ramdirektiv för vatten

Svenskt Vatten anser att förslagen i dessa tre avsnitt tillsammans med förslaget i avsnittet 7.4 är särskilt viktiga om det ska gå att få någon slags meningsfull och verkningsfull samordning av reglerna så att Europas vattenmiljöer kan skyddas. Även förslagen i avsnitten 7.8-7.10 bör inledningsvis avse persistenta och mycket persistenta ämnen.

Det är fåfängt att tro att det går att ämne för ämne ställa och följa kvalitetskrav på vattenmiljön i EU:s vattenlagstiftning utan att Reach och annan europeisk lagstiftning om kemiska ämnen effektivt begränsar tillflödet av ämnen som påverkar samma kvalitetskrav. Det är också tämligen meningslöst av EU att sätta upp en tidsgräns till 2027 för när kraven på ekologisk och kemisk status senast ska vara uppnådda i medlemsländerna utan att EU i god tid förhindrat tillflödet av kemiska ämnen som påverkar samma krav. Detta får inte medlemsländerna själva reglera trots att de är skyldiga att uppnå ramdirektivets miljö kvalitetskrav inom tidsgränsen.

Som arbetet nu går till kommer de senare kraven alltid vara svåra att synka med de förra eftersom också de senare regleras ämne för ämne, men detta görs ofta tidsmässigt eftersläpande i långdragna utrednings- och beslutsprocesser som tyvärr alltför ofta har prioriterats osynkat med annan lagstiftning på grund av osamordnad styrning på EU-nivå.

Svenskt Vatten

Johan Persson
Ordförande

Pär Dalhielm
VD